

História telesnej kultúry

1. Prvotnopospolná spoločnosť (pravek)

- pracovné činnosti (lovecké, zberačské ...)
- bojové činnosti (telesná príprava bojovníkov)
- herno- zábavné činnosti (rituálne obrady, tance a hry)

2. Otrokárska spoločnosť (starovek)

otroci

- prac. činnosti

otrokári

- bojové činnosti

Antická kultúra- kalokagátia (rozvoj ducha aj tela).

Grécko – dva odlišné telovýchovné systémy:

- vojenská výchova v **Sparte**
- občianska výchova v **Aténach**.

Staroveké Olympijské hry sa konali *na štadióne* v meste Olympia od roku 776 p.n.l. na počesť boha Dia. Gréci mali snahu hrami zjednotiť Grékov. Konali sa každé 4 roky. Pred OH chodili poslovia z mesta do mesta a vyhlasovali posvätný mier- *ekecheiri*. Kto ho porušil, musel platiť vysoké pokuty. Mesiac pred hrami sa súťažiaci schádzali v Olympii, kde mali „sústredenie“ a držali diétu.

Súťažili len *slobodní občania – otrokári*. Ženy sa nemohli zúčastniť aktívne ani pasívne. Víťazi- vavrínový veniec, výhodný úrad, doživotnú rentu a pod. Boli vo svojom rodisku oslavovaní, mohli si dať postaviť sochu. Mená víťazov boli vytesané do mramorových dosiek, ktoré opatroval olympijský veľkňaz.

Najprv sa súťažilo v 1 disciplíne- beh na dĺžku štadióna 192 m, behali v hlbokom piesku, nahí, bosí. Postupne sa behalo na 2 až nakoniec na 24 stádií (cca 4500m) a v plnej zbroji. Zvýšil sa aj počet disciplín až na 17- napr.: *pankration*- zápasenie (ako dnešný voľný štýl.), *pygmé*- pástiarstvo, *pentatlon*- 5-boj, jazdecké (vozatajské) preteky na hipodrome- už aj ženy.

Rimania prevzali kultúru od Grékov, teda aj Olympijské hry. V Ríme sa konali aj tzv. *gladiátorské hry* – krvavé divadlo v *koloseu* pre pobavenie otrokárov. Súťažili na nich medzi sebou *otroci* (alebo sa bili so zvieratami) na život a na smrť – úpadok mravov (so športom to nemalo nič spoločné!!!). Gladiátorské hry vo vode- *naumachie* – cieľom bolo *utopiť súpera*.

V roku 393 n.l cisár Teodórius zakázal všetky hry, aj Olympijské. Vyhlásil ich za barbarské a dal zbúrať Olympiu.

Prínos Rimanov pre ľudstvo: preslávili sa *rímskymi kúpeľmi*- pozdvihli starostlivosť o telo, hygienu. *Plávanie* patrilo k všeobecnej gramotnosti.

3. Feudalizmus (stredovek)- nástup kresťanstva – *obdobie temna* – inkvizícia, kresťanskí hodnostári hlásali, že starostlivosť o telo je hriešna, neumývali sa – cholera, mor (zomreli milióny ľudí na absenciu hygieny). Úpadok vied, umenia aj telesnej kultúry. Telovýchovné vzdelanie dostávali len rytieri. Absolvovali 3- stupňovú výchovu (páza, panoš, rytier). Museli ovládať 7 rytierskych cností (jazda na koni, lukostrelba, zápas a šerm, lov, plávanie, šach, veršovanie). Poddaní- činnosti ako v praveku.

4. Humanizmus a renesancia

návrat k antike –

Johan Bernard Basedow – zakladateľ *filantropizmu* (ľudomilstva). Založil výchovný ústav- filantropínium v nemeckom meste Dessau, kde vychovával k láske k ľuďom, k zdraviu a k užitočnosti pre druhých ľudí. Vytvoril tzv. *desavský pentatlon* – beh, skok, šplh, nosenie, balansovanie.

Johan Christofer Fridrich Guts-Muths – zaviedol TV do škôl v Nemecku ako povinný predmet, napísal prvú metodiku o TV mládeže *Gymnastika* pre mládež (*Gymnastik für die Jugend*) 1793.

J. Henrich Pestalozzi – švajčiarsky pedagóg, za sídlo pohybu považoval kĺb, vytvoril sústavu kĺbových cvičení.

John Locke – výchova anglického gentlemana na čerstvom vzduchu, propagoval hlavne šerm, zápas, tanec, plávanie, otužovanie, prekonávanie prekážok.

Jean Jacques Rousseau – (Fr.) propagoval plávanie, jazdu na koni, cvičenia na rozvoj základných lokomócií (žiaľ len pre chlapcov)

J.A.Komenský – TV chápal ako organickú súčasť výchovy (napr. Informatórium školy materskej – návod matkám, ako s deťmi cvičiť), propagoval pohybové hry. Neodporúčal šerm a plávanie.

5. Nástup kapitalizmu

Koncom 18.-začiatkom 19.st. vznikli nezávisle na sebe 3 *telovýchovné systémy*:

1. švédsky zdravotný telocvik – Per Henrik Ling – cvičenia všeobecne rozvíjajúce, zdravotné cviky. S určitými úpravami sa používajú dodnes.

2. nemecký turnerský telocvik – Fridrich Ludwig Jahn a Ernest Eiselen – náradová gymnastika – cvičilo sa na povel, význačný bol *dril*. Náradový telocvik prenikol z Nemecka do Čiech do Sokola, odtiaľ na Slovensko a do celého sveta.

3. anglický šport – John Lock a Thomas Arnold – výchova gentlemana na čerstvom vzduchu. Pre šport je typická *súťaživosť*. Vznikli ihriská, pravidlá, funkcie rozhodcov, trénerov, dresy, športové kluby...

Novoveké Olympijské hry

O znovuzrodenie OH sa zaslúžil Francúz Pierre de Coubertin (kubertén), ktorý študoval na Sorbone v Paríži históriu a pedagogiku. Oslovila ho mierová myšlienka starovekých OH, zvolal v r. 1894 medzinárodný kongres o otázkach športu (účasť z 13-tich krajín). Bol tu zvolený Medzinárodný olympijský výbor a jeho predsedom sa stal. P.de Coubertin, členom bol aj Čech Jiří Guth- Jarkovský.

Najznámejší predsedovia MOV:

- P.de Coubertin (1896- 1925) – Fr.
- Juan Antonio Samaranch (samaranč) – Šp.
- Jack Rogge (Bel.) – súčasný predseda MOV.

Olympijské symboly:

Vlajka OH (5 olymp. kruhov- 5 svetadielov), heslo (*Citius, altius, fortius*- rýchlejšie, vyššie, silnejšie), maskoty, oheň, hymna, holubice.

Olympijský ceremoniál:

- súbor predpísaných obradov na otvorenie a ukončenie OH a udelenie medailí (príchod hlavy štátu, predsedu MOV, predsedu organizačného výboru, hymna krajiny, defilé účastníkov, prejavy, olympijská hymna, vztyčovanie -resp. snímanie vlajky, vypúšťanie holubíc, zapálenie -resp. zhasnutie olymp. ohňa, prisaha športovcov a rozhodcov, pri ukončení odovzdanie štafety ďalšej krajine).

Oh sa konajú každé 4 roky, najmenej 3 roky vopred sa určí MOV súťažné disciplíny. OH nesmú trvať dlhšie ako 2 týždne.

Prehľad letných OH (LOH)

Prehľad zimných OH (ZOH)

- I.
- II.
- III.

6. Vývoj telesnej kultúry u nás

1862 – vznikla v Prahe telocvičná jednota Sokol. Založili ju Dr. Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner. Rozšírila sa po Čechách a po r. 1918 aj na Slovensku. V súčasnosti je Sokol rozšírený po celom svete (u nás funguje ako občianske združenie).

Branislav Zoch (1843-1921)- zorganizoval na gymnáziu v Revúcej podľa vzoru Sokola verejné cvičenie. Vydal prvú slovenskú učebnicu telocviku 1873 Krátky návod k vyučovaniu telocviku hlavne pre školy národné.

Do škôl sa TV na Slovensku zavádza v 50-tych rokoch 19. Stor. počas Rakúsko- Uhorska.

Jednotlivé športové odvetvia boli sústredené v športových kluboch.

Za socializmu všetky športy zastrešoval ČSZTV (Československý zväz telesnej výchovy), ktorý sa delil na ČSTV a SZTV. V ňom fungovali športové zväzy – volejbalový, atletický, gymnastický atď. Každý športový zväz združoval telovýchovné jednoty (TJ Vinohrady, TJ ČH – Červená hviezda a pod./

Po nežnej revolúcii bol zrušený ČSZTV a opäť sa obnovili športové kluby (napr. ŠKP – športový klub polície).